

LIETUVOS

**8(17)
2008**

ETNOLOGIJA

LITHUANIAN ETHNOLOGY

STUDIES IN SOCIAL ANTHROPOLOGY AND ETHNOLOGY

**LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS
LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY**

LIH
LEIDVYKLA

VILNIUS 2008

REDAKCINĖ KOLEGIJA

Vytis Čiubrinskas (vyriausiasis redaktorius)
Vytauto Didžiojo universitetas

Auksuolė Čepaitienė
Lietuvos istorijos institutas

Jonathan Friedman
École des Hautes Études en Sciences Sociales
Lundo universitetas

Orvar Löfgren
Lundo universitetas

Jonas Mardosa
Vilniaus pedagoginis universitetas

Žilvytis Šaknys
Lietuvos istorijos institutas

REDAKCINĖS KOLEGIJOS
SEKRETORĖ

Danguolė Svidinskaitė
Lietuvos istorijos institutas

Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos – etnologijos ir socialinės/kultūrinės antropologijos mokslo žurnalas, nuo 2001 m. leidžiamas vietoj tęstinio monografijų ir studijų leidinio „Lietuvos etnologija“. Jame spausdinami moksliniai straipsniai, konferencijų pranešimai, knygų recenzijos ir apžvalgos, kurių temos pirmiausia apima Lietuvą ir Vidurio/Rytų Europą. Žurnalas siekia pristatyti mokslo aktualijas ir skatinti teorines bei metodines diskusijas. Tekstai skelbiami lietuvių arba anglų kalba.

Redakcijos adresas:
Lietuvos istorijos institutas
Kražių g. 5
LT-01108 Vilnius

tel.: + 370 5 2629410
faks: +370 5 2611433
el. paštas: etnolog@istorija.lt
v.ciubrinskas@smf.vdu.lt

Žurnalas registruotas:
European Reference Index for the Humanities (ERIH)
EBSCO Publishing: Academic Search Complete, Humanities International Complete,
SocINDEX with Full Text
Modern Language Association (MLA) International Bibliography

TURINYS / CONTENTS

<i>Pratarmė (Vytytis Čiubrinskas)</i>	5
<i>Foreword (Vytytis Čiubrinskas)</i>	8

Straipsniai / Articles

Christian Giordano

Disputed Historical Memories in East Europe and Southeast Asia: Representations, Symbols and Social Practices.....	11
Ginčijamos istorinės atmintys Rytų Europoje ir Pietryčių Azijoje: reprezentacijos, simboliai ir socialinės praktikos. Santrauka	27

Irena Šutinienė

Socialinė atmintis ir šiuolaikinė lietuvių tautinė tapatybė	31
Social Memory and Contemporary Lithuanian National Identity. Summary.....	54

Darius Daukšas

Pase įrašytoji tapatybė: Lietuvos lenkų etninio/nacionalinio tapatumo trajektorijos	57
Identity Inscribed in the Passport: the Trajectories of Ethnic/national Identity of Lithuanian Poles. Summary.....	72

Žilvytis Šaknys, Daiva Lapinskaitė

Lietuvos karaimai: etninis ir konfesinis tapatumas XX a. antrojoje pusėje ir XXI a. pradžioje.....	73
Lithuanian Karaims: Ethnic and Confessional Identity in the Late Twentieth – Early Twenty-First Century. Summary.....	93

John Helsloot

Valentino dienos triumfas Nyderlanduose – po penkiasdešimties metų.....	97
The Triumph of Valentine’s Day in the Netherlands – after Fifty Years. Summary.....	114

Rasa Paukštytė-Šaknienė, Irma Šidiškienė

Naujų etnografinių lauko tyrimo būdų paieška: apklausa dviese.....	117
A Search for New Ways of Ethnographic Fieldwork: An Inquiry Conducted by Two Persons. Summary.....	135

Valdemaras Klumbys

Lietuvos kultūrinis elitas sovietmečiu: tarp pasipriešinimo ir prisitaikymo....	139
Soviet Lithuanian Cultural Elite: between Resistance and Compliance. Summary.....	159

Recenzijos ir apžvalgos / Reviews

Kristina Šliavaitė. From Pioneers to Target Group: Social Change, Ethnicity and Memory in a Lithuanian Nuclear Power Plant Community (<i>Neringa Klumbytė</i>)....	163
---	-----

Defining Region: Socio-cultural Anthropology and Interdisciplinary Perspectives 1–2. Acta Historica Universitatis Klaipedensis 12–13. Studia Anthropologica 1–2 (<i>Žilvytis Šaknys</i>).....	168
Re-inventing the Nation. Multidisciplinary Perspectives on the Construction of Latvian National Identity. Lindqvist M. (ed.) (<i>Darius Daukšas</i>)	173
Baltic Postcolonialism. Kelertas V. (ed.) (<i>Gediminas Lancauskas</i>)	175
Torbjorn Friberg. Diagnosing Burn-Out. An Anthropological Study of a Social Concept in Sweden (<i>Vieda Skultans</i>).....	178

Konferencijos / Conferences

Tarptautinė konferencija „Antropologija, etnografija ir biotechnologija“ (<i>Jeanette Edwards, Auksuolė Čepaitienė</i>).....	179
Antropologija, kultūra ir kritinės problemos Amerikos antropologijos asociacijos konferencijoje (<i>Neringa Klumbytė</i>).....	183

Tyrinėjimų projektai ir programos / Research Programmes

Etnologijos, kalbos, istorijos šaltinių elektroninis sąvadas (<i>Rasa Paukštytė-Šaknienė</i>)	187
Lietuvių tautinio identiteto raiškos būdai (<i>Vytis Čiubrinskas</i>).....	189

In Memoriam

Antanas Stravinskas (<i>Irena Seliukaitė</i>).....	191
--	-----

Defining Region: Socio-cultural Anthropology and Interdisciplinary Perspectives 1–2. Acta Historica Universitatis Klaipedensis 12–13. Studia Anthropologica 1–2. 2006. 145, 177 p.: ill.

Neseniai dienos šviesą išvydo gražiai parengti Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto (BRAI) parengti tęstinio leidinio *Studia Anthropologica* pirmieji du tomai. Taip pat nurodoma, kad jie platesnės serijos *Acta Historica Universitatis Klaipedensis* (XII ir XIII tomai) dalis. Tačiau antropologiniam leidiniui sudaryta atskira redkolegija: Vytis Čiubrinskas (Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas), Reginald Byron (Vello universitetas, Swansea), Ullrich Kockel (Anglijos Vakarų universitetas, Bristolis), Máiréad Nic Craith (Olsterio universitetas, Šiaurės Airija), Thomas K. Schippers (Viduržemio jūros regiono ir lyginamosios etnologijos institutas, Prancūzija), Rimantas Sliužinskas (Klaipėdos universitetas), Romas Vaštokas (Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas). Tai rodo tam tikrą sociokultūrinės antropologijos mokslo autonomiją istorijos ir kitų humanitarinių mokslų atžvilgiu. Šie leidiniai sudaryti 2005 m. gegužės 19–22 d. Klaipėdoje Baltijos jūros regiono istorijos ir archeologijos instituto ir Vytauto Didžiojo universiteto Socialinės antropologijos centro surengtoje konferencijoje „Baltijos regionas sociokultūrinės antropologijos bei tarpdalykinių studijų perspektyvose“ skaitytų pranešimų pagrindu. Konferencijoje dalyvavo Lietuvos, Latvijos, Suomijos, Norvegijos, Danijos, Rusijos, Prancūzijos, Vokietijos, Didžiosios Britanijos ir JAV antropologai. Tiesa, leidiniuose pateikti teminiai pavadinimai nesutampa su konferencijos sesijų pavadinimais, suformuota nauja straipsnių skirstymo pagal temas struktūra.

Pirmajame leidinio tome pateikiamos V. Čiubrinsko ir R. Sliužinsko pratarmės lietuvių ir anglų kalbomis. Pabrėžiamas leidinio novatoriškumas. BRAI mokslinės tarybos sprendimu pradėtos specializuotos atskirų mokslo šakų mokslinių straipsnių studijos ir šis leidinys pradeda naują seriją.

Pirmoji teminė straipsnių grupė „Regionas: kultūros erdvėje“ skirta kultūrų aptarimui regioninėje (geografinėje) erdvėje. Šis skyrius pradedamas T. K. Schipperso straipsniu „Kultūros erdvėje: kelios pastabos apie Viduržemio ir Baltijos jūrų regionus lyginamojoje antropologinėje perspektyvoje“. Pirmoje straipsnio dalyje aptariamos kultūros duomenų žemėlapių rengimo metodologinės problemos. Pasinaudodamas André Leroi-Gourhan „fakto laipsniškumo“ idėja, leidžiančia įtraukti etnografines „realijas“ į bendresnes antropologines „tendencijas“, autorius daro išvadą, kad būtent geografinio mastelio ir „fakto laipsniškumo“ koreliacija atspindi objektyvesnę etnografinių faktų paplitimo konkrečiuose kultūriniuose arealuose pobūdį. Antroje studijos dalyje pateikiami istoriniai ir konceptualieji Viduržemio jūros regiono, kaip antropologinių studijų, aspektai. Daroma išvada, kad Europos Sąjungoje Viduržemio jūros regionas tampa rinkodaros ir verslo etikete. Diskusija dėl šios sąvokos turi būti aktuali ir Baltijos regiono tyrinėtojams.

Roberto Gary Minnichio straipsnyje „Kelių pastabos apie tarpdalykinį bendradarbiavimą tarpvalstybinio regiono tyrimuose: Austrijos, Italijos ir Slovėnijos pasienio zona“ pristatomas projektas, pradėtas 1996 m. vykdyti „trijų sienų regiono“, esančio antropologų vadinamoje „Alpių regiono kultūrinės erdvės“ dalyje. Tyrimu siekta įvertinti sąlygišką geopolitinio ir etninio bei nacionalinio tapatumo poveikį regionui, pasižyminčiam istoriniais įvairių

tautybių asmenų santuokų, ekonominės tarpusavio priklausomybės ir kultūrinio integralumo modeliais. Tokią tyrimo strategiją antropologas rekomenduoja pritaikyti ir analizuojant kitus panašaus pobūdžio regionus, projekto patirtį įvertinant kaip sėkmingą tarptautinio mokslinio bendradarbiavimo modelį.

Taip pat igytą patirtį, sukauptą įgyvendinant tarptautinį projektą, apibendrina Auksuolė Čepaitienė, pateikusi straipsnį „Matant regioną „iš vidaus“: patirtis dalyvaujant tarptautiniame projekte „Viešasis genetikos supratimas“. Jame autorė rodo, kaip vykdant tarptautinį projektą atliekamas etnografinis lauko tyrimas keitė tyrimo pradžioje suformuluotus Lietuvos vaizdinius. Autorės teigimu, analizuojama giminystės tema atvėrė galimybes formuoti naujus Lietuvos vaizdinius ir juos plėtoti.

Savotišką šių straipsnių ir viso probleminio skyriaus apibendrinimą straipsnyje „Regiono sąvokos apibrėžimas žvelgiant iš šiuolaikinės antropologijos perspektyvos“ pateikia Neringa Liubiniene, kuri ragina atskleisti, kiek regionas yra tiesiog socialinė, kultūrinė ar politinė konstrukcija ir kiek jis yra jaučiamas bei patiriamas kasdieniame gyvenime.

Antrąją straipsnių grupę – „Daugiakultūriškumo ribų nustatymo problemos“ – sudaro trys studijos. R. Byron straipsnyje „Apie daugiakultūriškumo politiką“ iš antropologijos perspektyvos analizuojamas daugiakultūriškumo fenomenas. Ingo W. Schröderis straipsnyje „Religinis pliuralizmas posocialistinėse Rytų ir Vidurio Europos visuomenėse: teoriniai Lietuvos tyrimo projekto apmąstymai“, remdamasis Lietuvos atveju, teigia, jog dauguma posovietinių valstybių nenoriai perima įteisintą religinės tolerancijos ideologiją, skelbiančią, kad visos religijos yra lygios. Aija Lulle straipsnyje „Lokalu ir globalu: Latvijos –

Rusijos pasienio zonos (Pededze – Lauri) atvejo analizė“ analizuoja valstybinių, transnacionalinių ir globalių veiksmų įtaką gyvenimui pasienio zonoje.

Trečioji straipsnių grupė „Tapatumas, paveldas ir tradicija“ pradedama U. Kockelio straipsniu „Naujas žvilgsnis į paveldą ir tradiciją: europietiškoji etnologija XXI amžiuje“. Tradiciją autorius traktuoja kaip procesą, kuriame dalyvauja kultūros veikėjai. Ji visuomet implikuoja galimybę modifikuoti tai, kas buvo perduota per laiką ir erdvę. Tik tuomet, kai reiškinys fiksuojamas kaip paveldas, tradicija nuostoja kisti. Žvelgiant iš šios perspektyvos, „tradicinis“ nebereiskia kažko nekintamo ir amžino, tai reiškia įteisintą dalyką, kilusį iš istorinės kasdienybės. Prie tokio paveldo kūrimo prisideda ir etnologai. Akcentuodamas kultūros studijų perspektyvas, autorius ragina skirti dėmesio ne tik patirties tekstų aprašymui, bet ir praktikai, ir išgyventai patirčiai. Taip pat skatina peržiūrėti ir politines disciplinos prielaidas; peržiūrėti regiono, kaip etnologinių ekspedicijų veiklos teatro, sąvoką. Anja Peleikis straipsnyje „Turizmas ir kultūros paveldo kūrimas: Nidos Kuršių nerijoje atvejis“ analizuojama kultūros paveldo kūrimo problema. Kiek kitaip negu U. Kockelis, ji paveldą traktuoja ne kaip „sustingusią sąvoką“, o kaip formuojamą ir performuojamą reiškinį – žvelgiant istoriškai, remiantis politiniais, ekonominiais ir visuomeniniais interesais bei procese dalyvaujančių socialinių veikėjų galių ištekliais. Silvos Pocytės ir R. Sliušinsko straipsnyje „Klaipėdos krašto liuteroniškųjų giesmių giedojimo tradicija ir jos tarpdalykinių bei antropologinių tyrimų perspektyvos“ giesmių giedojimo tradicija aptariama keliais aspektais. Autorių nuomone, tai gali būti regioninių tarpdalykinių studijų ir sociokultūrinės antropologijos studijų objektas.

Pirmąjį tomą užbaigia apžvalgos. R. Šliužinskas išsamiai aptaria žurnalo „Lietuvos etnologija. Socialinės antropologijos ir etnologijos studijos“ pirmojo ir antrojo tomų turinį ir problematiką. Gediminas Lankauskas publikuoja Pernille Hohnen knygos *Turgus ne vietoje? Ekonominių socialinių ir simbolinių ribų perkonstravimas pokomunistinėje Lietuvoje: antropologinė Gariūnų turgaus studija* recenziją. Tai jau antroji G. Lankausko recenzija šiai knygai. Žurnalą užbaigia Viliaus Ivanausko apžvelgiama pirmoji Lietuvoje tarptautinė sociokultūrinės antropologijos konferencija „Baltijos regionas sociokultūrinės antropologijos bei tarpdalykinių studijų perspektyvoje“, vykusį 2003 m. Vilniuje.

Antrajame leidinio tome vėl pateikiamos V. Čiubrinsko ir R. Šliužinsko pratarmės lietuvių ir anglų kalbomis. Kiek kitaip negu pirmojoje leidinio dalyje, sąsiuvinį sudaro tik dvi teminės straipsnių grupės, apimančios po 6–7 publikacijas. Pirmoji, įvardinta „Antropologija naujojoje Europoje: Lietuvos atvejis“, pradedama Astos Vonderau straipsniu „Vartojimas ir kultūriniai skirtumai posocialistinėje Lietuvoje. Antropologijos perspektyva“. Ji aprašo vartojimo ir kultūrinių skirtumų analizės metodikas, pabrėždama socialinius pokyčius šiuo Lietuvos kultūriniu laikotarpiu, ir ragina analizuoti būdus ir strategijas, kuriais žmonės užmezga ryšius tarp visuomenių ir kaip jie (re)organizuoja ir palaiko savo socialines ir kultūrinės žinias transformacijos procese, ieškodami savo vietos iš naujo apibrėžtoje visuomenėje. 2004 m. pietvakarių Lietuvoje atliktų lauko tyrimų pagrindu padarytas tyrimas pristatomas Harboe Knudsen straipsnyje „Ūkininkų prekyba ir mainai posovietiniame Lietuvos kaime“. Jame išskiriami keli atvejai: naudojimasis savo šeimos ūkine patirtimi ir ištekliais, produkciją parduo-

dant turgavietėje ir gaunant maksimalią ekonominę naudą, keičiantis darbo jėga, technika, dalinantis žeme ir produkcija su kitais ūkiais, ją parduodant per pažįstamų žmonių tinklą mieste, maksimaliai naudojantis vietinių ryšių ir savitarpio pagalbos sistemos galimybėmis. Taigi ūkininkavimo forma priklausė nuo to, kiek nuosavybės buvo ūkyje, kokia ji buvo ir kaip ji buvo valdoma, egzistuojant ryšiui tarp nuosavybės teisių ir santykių. Neringos Klumbytės straipsnyje „Cinizmo alchemija: autoritetas, galia ir postsocialistinė valstybė Lietuvoje“, remiantis tyrimais, atliktais 2003–2004 m. Kaune ir trijuose kaimuose (kažkodėl anotacijoje nurodyta, kad tyrimai atlikti ir Vilniuje), teigiama, kad, kaip ir sovietmečiu, žmonės šių dienų Lietuvoje jaučia neribojamą ir sau nepalankią galią, kuria disponuoja valdžios atstovai. Autorės žodžiais apibendrinant „struktūrinę jauseną“, valdžios/valstybės suvokimą galima įvardinti cinizmu. Ciniškas, manipuliuojantis ir moralizuojantis žmogus atpažįstamas ir Pakistano, Čilės, Turkijos ar Rusijos realijas tyrinėjusių antropologų darbuose. Jurgita Saltanavičiūtė straipsnyje „Lietuviškoji pagonybė: vietinė kritika“ lietuviškąją pagonybę siekia suprasti per Amerikos indėnų studijų ir patirties prizmę. Autorė ragina nežiūrėti į pagonybę kaip į statišką reiškinį. Religija ir dvasinumo formos yra nuolat perkuriamos, nes jų tikslas – padėti žmogui prisitaikyti prie gyvenimo ir kultūros pokyčių. Tačiau kaip tada suprasti autorės pasiūlymą per dainas (autorės patirtis tiriant lakotų dainas) analizuoti požiūrį į tam tikrą kultūrą iš vidaus, žvelgti ją kūrusių žmonių akimis? Ar daina, kaip ir religija, nėra kintanti ir yra statiškas kultūros reiškinys? Šias prieštaras autorė sušvelnina ragindama atlikti tarpdisciplininius pagonybės tyrimus, eksperimentuoti su įvairiomis teorijomis ir metodologijomis, mokytis iš kitų

etnografinių pavyzdžių ir pritaikyti kitų tautų patirtį unikaliai baltiškajai situacijai interpretuoti. Neopagonybės ir neotribalistų sąjūdžio ištakų, jų veiklos formų analizei ir šių subkultūrų kultūrinių, auklėjamųjų, politinių ir tarptautinių padarinių įvertinimui skirtas ir Gintauto Mažeikio straipsnis „Įsivaizduojamų bendruomenių iššūkių politinei antropologijai Lietuvoje“. Kiek kitokią tematiką nagrinėja Darius Daukšas straipsnyje „Apibrėžiant bendrumą: pilietybė kaip etninio priskyrimo ir atskyrimo forma. Posovietinės Lietuvos atvejai“. Autorių domino pilietybės samprata posovietinėje Lietuvoje. Ištyrus visą lietuvių kilmės nustatymo procedūrą, paaiškėjo, jog tie kriterijai visiškai ar iš dalies negrindžiami giminystės ryšiais, kaip kad yra apibrėžta pačiame pilietybės įstatyme. Vietoj to lietuvių kilmei nustatyti yra vartojamos kultūrinės kategorijos, tokios kaip religija, pavardės, lietuviška veikla ar tiesiog įrašas kokiam nors dokumente „lietuvis“. Iš teminės grupės straipsnių originalumu išsiskyrė Lino Svolkino straipsnis „Strategijos ir taktikos: formuojant naują moralaus elgesio kodeksą viešosiose Vilniaus erdvėse“. Atlikus trijų mėnesių lauko tyrimus „alaus gėrėjų bendruomenėse“, padarius 10 kokybinių, pusiau struktūruotų interviu su policijos pareigūnais ir aukštas pareigas einančiu Vilniaus savivaldybės valdininku, parodoma, kad meras, policijos pareigūnai bei pažeidėjai skirtingai supranta „alaus įstatymą“.

Tarpdalykinėms antropologijos ir humanitarinių bei socialinių mokslų sąsajoms skirta kita straipsnių grupė „Peržiūrint disciplinos perspektyvas“. Ji pradama V. Čiubrinsko straipsniu „Sociokultūrinė antropologija Lietuvoje: politika ir praktika“. Straipsnyje atskleidžiamos sociokultūrinės antropologijos ištakos ir kelias į Lietuvos socialinių – humanitarinių mokslų sistemą bei mokslo institucionalizavimo raida. Victoras C. de Munckas

straipsnyje „Visuotinė analizės vienetų teorija kultūrinėje antropologijoje“ gvildena pastoviųjų analizės vienetų socialinių mokslų tyrimuose nustatymo problemą. Antropologo teigimu, kiekviename moksliniame tyrime būtina aiškiai apibrėžti ne tik kintamuosius, bet ir pastoviuosius (individas, bendruomenė, klasė) tyrimo objektus. Šios sąlygos ignoravimas tiesiogiai veda prie metodologiškai nepagrįstų klaidingų išvadų. Máiréad Nic Craith straipsnyje „Naujosios ribos Europoje: politinės antropologijos perspektyvos Baltijos valstybėse“ atskleidžia politinės antropologijos mokslo raidos bruožus. Autorė mato neblogas perspektyvas šiam mokslui plėtotis Baltijos šalyse. Mokėdami rusų kalbą, šių šalių antropologai atsiduria privilegijuotoje padėtyje – gali žvelgti ne tik į Vakarų – Europos link, bet ir už Europos sienų – į Rytus. Taip pat šios šalys turi galimybę plėtoti ekonominę antropologiją, nes išgyveno ekonomikos perėjimą nuo komunizmo demokratijos link ir yra susipažinusios ir su komunistinio režimo pranašumais bei trūkumais, ir su pereinamojo laikotarpio teikiamomis galimybėmis ir iššūkiais. Jeanette Edwards straipsnyje „‘Euro’ komponento refleksija ‘Euro-amerikietiškosios’ giminystės sampratoje: Lietuva ir Jungtinė Karalystė“ supažindinama su Europos Komisijos finansuoto projekto, leidusio pažvelgti, kaip visuomenė suprantą genetiką įvairiose Europos vietovėse, išvadamis. Remdamasi „kraujo“ ir „kraujo linijos/giminystės“ terminais, autorė įrodo, kad jie pranoksta biologinės giminystės ribas. Kita vertus, egzistuoja ir biurokratinės (arba technokratinės) tendencijos, kurios iš esmės supaprastina sudėtingą giminystės sąvoką ir būtent tokią giminystę leidžia pavadinti „euro-amerikietiška“. Olego Paschenkovo straipsnis „Etniškumo“, „identiteto“ ir „daugiakultūriškumo“ sąvokos ir šiuolaikiniai mokslai“ paremtas

Kaukazo regiono „etninių migrantų“ Sankt Peterburge ir vietinių gyventojų identiteto lyginamųjų studijų, atliktų 1997–2002 m., rezultatais. Analizuodamas etniškumo, identiteto ir daugiakultūriškumo sąvokas, autorius siūlo išplėsti daugiakultūriškumo (*multiculturalism*) sąvokos turinį, kitas socialinių mokslų atstovų žingsnis turėtų būti perėjimas nuo „identitetų“ prie išsamių ir kruopščių „žmogaus elgsenos“ studijų. Torsteinas Bachas straipsnyje „Kultūrų kartografavimas vs. tankus aprašymas: pastarojo laikotarpio folkloriniai tyrimai Estijoje antropologo akimis“ pateikia 1996–1997 m. vykusios antropologinės ekspedicijos išpūdžius. Stebėdamas folkloro ekspediciją, išvelgė skirtumus tarp tyrimus vykdžiusių studentų ir straipsnio autoriaus tyrimų strategijos. Pirmieji domėjosi, *kas* vyko, o antropologui buvo svarbu atsakyti į klausimą, *kodėl* tai vyksta. Autoriaus manymu, domėjimasis vien kultūriniais žemėlapiais (sąvoka susijusi su kultūros artefaktais, kurių paprastai ieško folklorininkai) gali reikšti socialinio aspekto, o kartu ir kultūros reiškinių tyrimo analitinio gilumo praradimą. Socialinio aspekto ignoravimas kultūros reiškinių tyrimuose lemia aprašymų paviršutiniškumą ir apima tarytum vien daugiasluoksni kultūros „pyrago“ papuošimą. Tiesa, autorius neteigia, kad jo suvokimas „teisingesnis“ negu folklorininkų, ir mano, kad abiem šalims būtų naudinga pažvelgti į kultūros artefaktus bei reiškinius ir iš platesnės, antropologinės perspektyvos.

Kaip ir pirmąjį tomą, antrąjį užbaigia recenzijos ir apžvalgos. R. Šliužinskis analizuoja žurnalo „Lietuvos etnologija.

Socialinės antropologijos ir etnologijos studijos“ trečiojo ir ketvirtojo tomų straipsnius. Taip pat Robertas Gary Minnichas ir Silva Pocyté kartu su R. Šliužinsku pateikia konferencijos, kurios pranešimų pagrindu parengti šių leidinių straipsniai, apžvalgas. Paskutinis leidinio akcentas – dvi konferencijos dalyvių nuotraukos. Tiesa, jis nelabai vykęs – žmonės nuotraukose beveik neatpažįstami. Leidykla galėjo jas kiek padidinti (gale liko tuščias puslapis) ir pasirūpinti tinkama jų poligrafine kokybe. Tačiau dėl to nesumenkėjo leidinio vertė. Tai ne tik didžiausias sociokultūrinės antropologijos leidinys Lietuvoje. Jis sutelkė dešimties šalių antropologus. Nuomonių įvairovė, teorinės išvalgos ir galimybė susipažinti su įvairiuose pasaulio regionuose atliktais tyrimais bei su kitų kraštų atstovų žvilgsniais į Lietuvą suteikia jam ypatingos vertės. Verta pabrėžti ir sudarytojų kompetenciją. Manau, kad teminių grupių struktūra leidiniuose tinkama, motyvuota ir optimali. Tiesa, gaila, kad labai mažas (90 egz.) tiražas. Su juo galės susipažinti tik kelių didžiųjų Lietuvos bibliotekų skaitytojai, tad rekomenduočiau tiražą papildyti. Taip pat skaitytojui būtų parankiau skaityti vieną leidinį, o ne du, tad ateityje rengiant tokio pobūdžio leidinius, rekomenduočiau leisti didesnės apimties, kad apimtų visos konferencijos pranešimų pagrindu parengtus straipsnius.

Apibendrinant konferencijos ir leidinių rengėjų darbą, galima padaryti išvadą, kad 2005 m. gegužį Klaipėdoje pasėti mokslinio pažinimo grūdai davė gausų ir brandų derlių. Tikėsimės, kad naujų serijos „*Studia anthropologica*“ tomų nereikės ilgai laukti.

Žilvytis Šaknys

Lietuvos istorijos institutas